

PSYCHOTERAPIE JAKO VĚDA

Krédo výcviku

V nesčetných příbězích a pohádkách odehrávajících se v minulosti či budoucnosti, přichází učedník k mistrovi do učení. Příběhy mají dvě základní společné rysy: mistr je poněkud výstřední a vždycky nechá svého žáka tak trochu na holičkách: buď ho pošle do boje ještě nepřipraveného, nebo mu umře, nebo sám musí čelit silám, které mu nedovolují pokračovat ve výuce. Výsledek je však vždycky stejný – adept se díky tomu, že sám musí najít cesty jak efektivně aplikovat již naučené, svou aktivitou nakonec předčí umění svého mistra. To první vám zajistíme, to druhé musíte sami. Necháme vás tak trochu na holičkách a doufáme, že nás překonáte. Nikdy vás nebudeme moci naučit všechno, co byste snad potřebovali, naopak vás od počátku budeme nutit k tomu abyste se učili vlastními silami.

Každý, kdo se chce naučit psychoterapii má před sebou mnoho velmi rozdílných možností a dříve nebo později si mezi nimi musí vybrat. To znamená, že dříve nebo později se mu začne rýsovat, co se učit nebude. Naše přání je abyste se po dobu výcviku nerozptylovali studiem jiných psychotherapeutických škol. Nikdy se nestihnete naučit záhadou z nich pořádně, když se budete učit všechny. Naše tížádost je učit vás konstruktivistický přístup ke klientovi, pomáhání a terapii. A chceme abyste se jej naučili pořádně. Vybrali jste si psychoterapii jako samostatný obor. Vemte si, jak dlouho trvá studium psychologie, sociální práce či psychiatrie. Tolik práce a tolik času budete potřebovat ke studiu psychoterapie.

Vycházíme z představy, že psychoterapie je samostatný obor. To znamená, že má svou teorii, metodologii, systém vzdělávání a praktickou aplikaci. Jako většina humanitních oborů však nemá to, co Tomas Kuhn nazývá paradigmatem:

Za paradigma považují obecně uznávané vědecké výsledky, které v dané chvíli představují pro společenství odborníků model problémů a model jejich řešení.

Tomas Kuhn: Struktura vědeckých revolucí str. 10

Čili nějaké základní a pro danou chvíli sdílené a nezpodchybované fundamenty, které musí každý vědec daného oboru respektovat a jejichž podmínky musí být splněny v každém ohledu. Něco takového jako jsou v mechanických vědách zákon o zachování energie, druhý termodynamický zákon, gravitační zákon atd. Normální věda tedy znamená výzkum založený přísně na jednom či několika málo výsledcích vědy. Normální věda znamená, že pozorování a zkušenost drasticky omezí šíři přípustných vědeckých přesvědčení.

Psychoterapie si z toho všeho, čím se lidstvo zabývá vybírá určitý okruh jevů. Prochází tím, co je typické pro vědní obory v raných stádiích vývoje:

- tento okruh jevů je popisován a vykládán různými školami odlišným způsobem, takže různí lidé se sice v různých školách setkávají s tímtež okruhem jevů, ale již nikoli s týmiž konkrétními jevy
- adept, který se hodlá učit psychoterapii stojí před dilematem, že všechna fakta a výklady, která by se mohla týkat psychoterapie se jeví jako stejně závažná – různé školy neodlišuje to, že by snad se-

lhávaly v metodě, všechny jsou stejně vědecké, ale liší se nesouměřitelnými a mnohdy nesmiřitelnými způsoby pohledu na svět, lidské trápení v něm a na zacházení s tímto trápením

- o tyto pohledy školy mezi sebou nepřetržitě soutěží – aby tato počáteční divergence nakonec vymizela a psychoterapie se stala paradigmatickou vědou, musí se v soutěži ukázat, že daná teorie je lepší i s tím, že nikdy nedokáže vysvětlit všechna fakta která před ní stojí
- teprve vítězství jednoho paradigmatu ukončí neustálé opakování základních principů a přesvědčení, že jsou na správné cestě, dodá psychoterapeutům odvahu pustit se do přesnějšího esoteričtějšího a náročnějšího způsobu práce.

Naneštěstí jsme stále ještě v situaci, kdy není rozhodnuto a tak se musí rozhodovat jednotlivci. Musí se rozhodovat mezi jednotlivými školami a nemají přitom šanci se naučit všechno. Nechceme od vás abyste uměli od každé školy „takňák“ trochu, ale nechceme ani abyste slepě věřili a přestali hledat.

Pokud je někdo příliš závislý na kterémkoli diktátu z množství sociálně konstruovaných realit, má to přirozeně důsledky. Nepozorovatelně to člověka odpojí od postupného vývoje¹.

Gianfranco Cecchin

Čili to, co učí různé psychotherapeutické školy, jsou různé myšlenkové postupy, které psychoterapeut používá, když pomáhá druhému člověku. Cvičit myšlení je těžké a náročné a nejde to zařídit zvenku, abychom vám nasadili do hlavy předem připravené, instantní myšlenkové postupy. Co lze dodat jako hotové a k okamžitému použití jsou tzv. techniky, to znamená konkrétní postupy zacházení s přesně definovanými jevy. Zde je nejlépe vidět rozdíl mezi psychotherapeutickou školou a nikdy nekončící šoulačkou za technikami. Škola představuje koncepci používání technik, představuje systém v němž techniky mají teorií a praxí vymezené místo, účel a způsob použití. Používání psychotherapeutických technik bez tohoto zázemí je pak ad hoc nahodilým tékáním od jednoho k druhému. Používání technik „takňák“ vede k takňakování. Škola dovoluje vysvětlit proč byla technika použita, dovoluje vysvětlit, proč psychoterapeut dělá, to, co dělá. A to je základní podmínka profesionality, jak ji vnímáme. Chceme abyste uměli vysvětlit, proč s klienty děláte právě to, co děláte.

Nabízíme vám k tomu vysvětlující aparát konstruktivistického přístupu a chceme, abyste se jej naučili používat, využívat a rozvíjet k prospěchu svému i vašich klientů.

Psychoterapie jako samostatná profese

Shodou okolností vás povedeme také jako dva představitelé České asociace psychoterapeutů. Není nutné, abyste se vy stali jejími příznivci, ale měli byste vědět „z jaké pohádky přicházíme“, tedy, co si o psychoterapii myslíme jako o oboru.

¹ The Cybernetics of Prejudices in the Practice of Psychotherapy, Gianfranco Cecchin, Gerry Lane, Wendel A. Ray, David Campbell, Ros Draper editors
Systemic Thinking and Practice Series, Karnac Books, London, 1994

Psychoterapii vykonávají psychoterapeuti

Považuji za nesmysl říkat, že ji vykonávají psychologové, lékaři, pedagogové či jiné odbornosti, protože absolvent studia psychoterapie není smysluplně označitelný jinak, než jako psychoterapeut. Člověk pochopitelně může být nositelem různých odborností, takže vedle psychoterapeuta, může být i psychologem, psychiatrem, pedagogem, poradcem apod. Pokud snad rezortní tabulky říkají něco jiného, mýlí se.

Psychoterapeutem je možné se stát absolvováním studia psychoterapie

EAP¹ nabízí představu o tom, co obnáší studium psychoterapie, kdo může psychoterapii studovat i jaký je rozsah celého studia. Podmínky jsou natolik přísné, že podle mého nehrozí průnik šarlatánství ani nebezpečí nevědeckosti, ani zaplavení rychlokvašenými nedouky.

Psychoterapeut užívá psychoterapeutické prostředky

Toto tvrzení je možná nové, protože tradičně se říká, že psychoterapie využívá psychologické prostředky. Psychologické prostředky ovšem slouží psychologii. Psychoterapeutické prostředky, postupy či metody, se adepti učí studiem psychoterapie.

V různých resortech jsou psychoterapeutické prostředky užívány stejně

Resorty se dělí podle aspektu života, na který se zaměřují. Není pravda, že psychoterapie se smí vykonávat pouze ve zdravotnictví. Zákony ČR vyžadují poskytovat psychoterapii v řadě resortů. Přesto například ve zdravotnictví, sociální práci, školství, sociálních službách, vězeňství, armádě, policii či dalších psychoterapeuti *užívají své prostředky stejně*. Psychoanalýza, KBT, logopedie, rozvodová terapie či krizová intervence a kterékoli další, probíhají stejně, nehledě na resort.

Prvoplánové odlišnosti přináší kontext daného resortu, který si klade své vlastní podmínky na své „zaměstnanec“. Tyto podmínky ovšem stojí mimo psychoterapeutickou odbornost a práci. Důsledkem jsou však rozdíly v použití dorozumivacího jazyka uvnitř resortů (např. pro definování cílů), nebo v podmínkách dalšího specializovaného vzdělání, případně v používání či nepoužívání diagnóz a podobně. Proto tedy v resortu zdravotnictví musí psychoterapie definovat svůj příspěvek k léčení. Například jako cílené a plánované zasahování do organismu psychologickými prostředky, založené na vědecké bázi. Bez toho by jinými profesemi ve zdravotnictví byla považována za šarlatánství a ze zdravotnictví vyloučena². Právě tak ve školství musí definovat svůj příspěvek k základnímu poslání školství – výchově, nebo ve službách lidem ke kvalitě života.

Vzdělání

Jestliže přijmeme, že psychoterapie je praktikována stejně, bez ohledu na resorty, pak lze myslit jedno psychoterapeutické vzdělání dostačující pro kterýkoli resort. Psychoterapeutické vzdělání, díky neexistenci obecného psychoterapeutického paradigmatu, musí probíhat v rámci jednotlivých směrů a škol.

¹ EAP <http://www.psychother.com/eap/> či kterékoli písemné materiály

² Děkuji Blance Čepické, která mi pomohla si toto ujasnit.

Resorty si navíc a mimo psychoterapeutickou kvalifikaci, přidávají své specifické podmínky, které je nutno splnit, aby v tom, kterém resortu bylo možné psychoterapii praktikovat¹.

Předmět psychoterapie

To, co charakterizuje činnost psychoterapeuta je:

Záměrné a kvalifikované použití psychoterapeutických prostředků k dosažení, obnovení a udržení kvality² života klienta tak, aby mohl žít život, co možná bezpečný, podněcující, uspokojující a příjemný a to především a aspektech osobních, pracovních, zdravotních a sociálních.

Dobré zdraví je důležitou dimenzí kvality života,³ právě tak jako dosažení harmonického rozvoje osobnosti a odstranění psychického utrpení.⁴

Historické souvislosti

Tento pohled na psychoterapii má svůj konext v naší historii.

Zabedněnost

Když velmi zhruba shmu obecnou situaci posledních padesáti let u nás, nezbyvá mi než konstatovat, že zabednění, které doslova i obrazně přinesl nástup Hitlera ukončilo éru našeho napojení na Evropské a světové dění. Od té doby (později sice už ne pod Hitlerem, ale jinými výtečníky) zabednění nebylo dovoleno se zprostit. Až do konce 80 let jsme tedy žili v oborech psychologie, psychoterapie, psychiatrie, sociální práce a příbuzných oborech, stejně jako v jejich společenských konsekvencích, prakticky zcela zabednění proti vnějšímu světu. Zabedněním občas proniknul nějaký paprsek a přinesl odlesk svobodného světa. Například v 60. letech. I když pražské jaro nemělo prakticky nic, mimo časové shody, společného s bouřlivými 60. léty ve světě. Přesto sem, díky určitému uvolnění, pronikla řada textů, nápadů a názorů, které působily jako zázraky. Některým šťastlivcům se podařilo z ciziny přivést nové věci: skupinovou terapii, komunitní výcvik psychoterapeutů, rodinnou terapii. Vzápětí byl ovšem celý systém zabednění úspěšně reparován a zakonzervován.

Jesliže zde byly z této obecné situace výjimky a lidé osvícení, pak to byly výjimky, budiž jim všechna čest a sláva, ale jako výjimky netvořili převažující trend, který mám v této úvaze na mysli. Všeobecná zabedněnost byla nesmírně důkladná a stále ještě její důsledky přežívají. Zásadním důsledkem naší zabedněnosti byla (a je) naše kolektivní neúčast na myšlenkovém kvasu, tříbení a vyjasování, který se vždy znovu odehrával s příchodem nových témat, mezi nimiž namátkou připomínám:

- obecná teorie systémů a kybernetika
- hnutí rodinné terapie

¹ V této oblasti pro mne byl velkou inspirací Karel Koblic.

² Kvalitu výstižně definuje norma ISO 9000: vztahuje kvalitu k souboru vlastností a rysů, které se týkají schopnosti uspokojit zjevné nebo předpokládané potřeby

³ WHO, Ottawa Charter for Health Promotion, First International Conference on Health Promotion Ottawa, Canada, 17-21 November 1986

⁴ EAP - Declaration of Right to Psychotherapy

- social welfare
- feminismus, rovnoprávnost, vztah k menšinám
- vzpoura proti establishmentu - studentské bouře, konec vietnamské války
- hledání nových modelů - sexuální revoluce, hippies, drogy (přinesly neuvěřitelnou otevřenost v popisování toho, co člověk je a co chce - vyjadřování pocitů)
- kriminalizace rasismu a normalizace homosexuality
- antipsychiatrie, vztah psychiatrie a moci, smysl diagnosy a izolace pacienta
- obrat k jazyku, postmoderní ideologie
- ekologie, globální uvažování, omezování se, ekologie myslí - Bateson
- nástup konstruktivismu

Každé z těchto nedůsledně vybraných témat se rodilo v bouřích mnoha diskusí, odborných, veřejných i politických. Každé toto téma přineslo nesčetné příležitosti k tříbení názorů, vyjadřování postojů, popisům potřebných způsobů jednání a především přineslo spousty podnětů k rozvoji myšlení a kultury myšlení. Jinými slovy příležitosti k vnitřnímu přerodu. Při těchto příležitostech se lidé mohli (a museli) rozhodovat jak se k tomu či onomu postaví, protože veřejnosti přístupné diskuse ozřejmily, že není jedno, co si kdo o tom kterém tématu myslí. Že dost dobře není možné si o všem myslet všechno a o čemkoli nic. Jinými slovy, diskuse nutily každého, kdo se s nimi chtěl setkat, aby zaujal stanovisko, naučil se je obhajovat a vysvětlovat. Kdo se s těmito tématy potýkal, učil se, že nikoli shoda je cílem, ale respekt k odlišosti, zodpovědné zkoumání názorů druhého a především nutnost věcem rozumět do hloubky.

Opomíjená témata

Povrchní zdání, kterým se v Čechách opájíme, že totiž řešení takových témat máme buď v malíčku, nebo už dávno za sebou, se mstí. První velký průšvih se dnes ukazuje u rasismu, kde jsme se tvářili, že se nás netýká. To bylo možné jen proto, že jsme toto téma nediskutovali a neměli vůbec vyslovené, natož vytříbené názory. Dnes se jasně ukazuje, že politici veřejně říkají slova, která by jinde použili pouze skini. A dokonce to nikomu ani nepříjde. Jestliže jsme dnes na posledním místě v hodnocení přijatelnosti podmínek pro cikány, je to důsledkem nereflektování vlastní zbednělosti.

Právě tak feminismus obvykle bereme s úsměškem jako americký extremismus, s kterým jsme se dávno vyrovnali například tím, že čeština důsledně rozlišuje rod všech gramatických jmen. Naopak, takové diskuse o utlačování menšin, nerovnoprávném postavení, naprosto nevhodných způsobech chování, ty nás teprve čekají. Rozkošný překlad pana Škvoreckého – harašení - naneštěstí zastřel tlak na změny, které feminismus ukázal jako potřebné ve vzájemném lidském chování. Nejen mezi muži a ženami, ale všeobecně. Slušnost, vstřícnost a poctivost se u nás považují za cosi hloupého, obtěžujícího a tak se na člověka utrhují krobiánští úředníci, pracovníci odpovědní za poskytování peněz potřebným hledají způsoby a záminky, jak je nevyplatit (možná, že není dobré toho tolik nabízet, ale to je o něčem jiném), ověřují se nároky, majetky, kádrové profily atd. To všechno souvisí s feminismem, který přinesl nejen harašení, ale především pozornost vůči způsobům vzájemného chování, postojům a předsudkům, které konstituují moc, normy a hranice tolerance. Právě tak upozomil na potřebu nazývat věci pravými jmény.

Antipsychie je dnes vnímána jako cosi dávno vyřízeného a dokonce zneužívána jako hanlivé označení každého, kdo by jen nazančil, že ne všechno je v pořádku. Fašismus tohoto ražení se nám hluboko zažral pod kůži a budeme jej jen těžko vyhnět. Jak dobře se hodí taková metla tam, kde chybí znalost celé tematiky. Antipsychie, která se zdaleka netýká jen psychiatrie, probírala mimo jiné téma, s nímž dnes zápolí všechny instituce určené k poskytování služeb lidem, totiž téma moci. Jak úžasně vykutálené způsoby vzájemného působení jsou používány ve vztazích mezi pracovníky mnohých zařízení, jak složité pletichy a souvislosti jsou schopni na sebe vymýšlet, to je jen jedním zvnějšněním toho, jak se pak asi chovají také ke klientům.

Strach a zapšklost, obava se projevit a říci otevřeně svůj odborný názor, je podporována běžnou zkušeností, že na odborný názor u nás není zvykem reagovat jiným odborným názorem a vědeckou polemikou, ale uštěpačností, podrazy, osobními poznámkami a tisíci jiných věcí, s nimiž odbornost a odborná úroveň tohoto názoru vůbec nesouvisí a mají jediný smysl - odradit mluvčího, aby náhodou neřekl něco, v čem by bylo zrnko pravdy, nad nímž by se muselo přemýšlet, a nedej bože, také dojít ke změně názoru.

V sociální práci je normální a prakticky nikdo se nad tím nepozastaví, že diagnostikovaná schizofrenička přijde o své dítě pouze z titulu své diagnózy. Je zcela normální, když děti jsou ochraňovány před špatnostmi, které na nich páchají rodiče tím, že jsou od těchto rodičů izolovány, místo aby se posílily schopnosti rodiny žít přijatelnými způsoby. Je normální, aby sociální pracovníci a priori podezírali své klienty, že chtějí sociálních služeb zneužívat? Je normální, že na jednu stranu se nějaká dávka, či služba vyhlásí jako nároková a současně se udělá vše pro to, aby získání tohoto nároku bylo co možná nejsložitější (přidavky na děti)? Taková ambivalence, na jednu stranu sociální, na druhou stranu asociální, je věcí o níž se nevedou žádné řeči.

V psychoterapii je to velmi podobné. Ne, že bychom o dění ve světě neslyšeli a nevěděli vůbec nic. Ale to, co se k nám nejčastěji dostalo, byly z kontextu vytržené, izolované části diskusí a my je z nouze brali jako hotové celky. O jednotlivých psychoterapeutických školách bylo běžné se dočíst na několika málo stránkách a hned to začít dělat. Dostat se k monografii byl zázrak. Chudoba podnětů a hlad po nich nás svedly k tomu, že všechno, co bylo k dispozici, bylo dobré. V tom je také jedna z příčin, že jsme docela zapoměli na hledání pravdy jako výsledku vážné spolupráce, vzájemného odpovědného studia – pravdy jako výsledku diskuse, pročištěné vzájemnou kritikou a kritice čelící. Zapoměli jsme nikoli z lenosti či hlouposti, ale z nevědomosti - jak odpovědně studovat, co říká druhý. Jak také kritizovat, když neznáme pořádně ani své ani to druhé a naopak jsme vděční za každý drobet informace. Nesnadno kritizovat tam, kde nic pořádně nevíme. Jak také vést kritiku, když ji nelze opřít o znalost předmětu, dovednost kritického myšlení a disciplinovanou důslednost ve sledování výchozích předpokladů.

Důsledky

Dělali jsme s tím to nejlepší co se dalo. Takže všechno, co bylo dostupné jsme se snažili přečíst, nastudovat, naučit se to dělat atd. A protože toho bylo tak málo, v zásadě kdo chtěl, tak to mohl stačit. Důsledkem bylo, že sotva se kdo něčemu přiučil, hned to také dělal a šířil dál. Jenomže nikdo nic neuměl pořádně, čímž se pomáhání zařadilo do série typických socialistických vlastností, kde nic nelepí, nic nemá barvu a nic není dotažené do konce. Pomáhání bylo snůškou jednotlivých praktik, které si pracovníci skládali podle takových chimér jako je zralá osobnost a podobně, prostě proto, že žádná lepší měřítko

nebyla k dispozici. Naše absence na bohatých diskuzích, názorových střetnutích a kritických polemikách nad nesčetnými tématy, nás dnes nijak neomlouvá, stejně jako nelze omluvit žáka, že chyběl, když se probíralo sčítání, a tak ho prostě neumí. Vstoupili jsme do otevřeného světa, kde taková omluva neplatí.

Katastrofální nedostatek informací spolu s absencí intelektuálních soubojů se nyní po padesáti letech děsivě vyjevuje v kontaktu s otevřeným světem.

Důsledky shmuté heslovitě a s trochou nadsázky:

- nikdo nic neumí pořádně
- všichni chtějí všechno stihnout, všechno se naučit se a vstříbat
- nejsme vycvičeni domýšlet souvislosti zvolených premis
- neumíme odělit osobní zhnusenost od stanovování norem
- chybí ochota přijmout odpovědnost za zvolenou formu práce
- neumíme oddělit kritiku předmětu od jeho nositele
- usilujeme o ustanovení standardů, norem a metodik té správné práce
- ekologické nebo deduktivní myšlení jsou výstřednost

Řekněme si na rovinu, že naše eklekticko integrativní zkušenost byla z nouze cnost a ani trochu nemá cenu ji vydávat za skvělý výdobytek specifických podmínek, kterým bychom mohli obohatit již poněkud otupělý Západ. Důsledkem naší zabeďněnosti bylo, že namísto abychom se jakýkoli jeden předmět našeho pomáhání naučili pořádně, umíme jich devatero a pak není divu, že desátá je bída. Z čiré bídy, nouze a osamocnosti jsme splácali páté přes deváté a tvářili se, že to tak má být. Nemá. Přestaňme se tvářit, že to je nějaká přednost. Prostě se to tak stalo. Nyní jde o to, jak dál.

Jednou z možností je návrat ke zdrojům našich vlastních představ o profesi, o přáních, předpokladech předsudcích, postojích, teoriích, mýtech a lžích, kterými sami tuto představu živíme. Jde to vědět z jakých předpokladů vycházíme, proč jsme je zvolili a kam nás vedou. A to nejsme zvyklí dělat.

Vztah psychoterapie k příbuzným oborům

Tradičně je psychoterapie spojována se dvěma obory, psychiatrií a psychologíí, nověji ještě přibyla sociální práce. Všichni, kdo zkoušejí praktikovat psychoterapii však vědí, že ani jeden z těchto oborů jim neposkytl dostatečné koncepce a nástroje pro práci s lidmi a jejich trápením. To není nedostatečností těchto oborů, ale tím, jak mají vymezený předmět svého zájmu.

Psychologie i psychiatrie vycházejí z nejlepších tradic přírodních věd 19. století a jsou tedy založeny experimentu a induktivním myšlením.

S koncem 19. století odstartovala v psychologii éra experimentů a spolu s ní vzniká mimořádně zušlechťený (sofistikovaný) slovník, který však ve své podstatě nepřináší nic nového: i nadále ho tvoří více či méně vzájemně nepropojené jednotlivé pojmy. tyto pojmy byly nazvány psychickými funkcemi, což není příliš šťastné, protože nemají nic společného s pojmem matematické funkce, ani jim o žádnou takovou shodu nešlo. Jak známo, byly za takovéto funkce označeny pojmy jako cítění, vnímání, apercepce, paměť a mnohé další. Bylo a je vynakládáno enormní úsilí na jejich uměle izolované studium. [...] I když byl slovník experimentální psychologie nakonec rozšířen o mezilidský kontext, jazyk psychologie přesto zůstal výrazně monadický. Pojmy jako postoj, vůdcovství, závislost, extroverze, introverze a mnoho jiných se staly předmětem detailních studií. Je zde nebezpečí, že všechny tyto pojmy, jestliže se o nich bude dlouho přemýšlet a pořád se budou opakovat, před nás předeštrou pseudorealitu, takže nakonec „postoj“ nebo „vůdcovství“ se z pouhých pojmů nepozorovaně stanou měřitelnou dimenzí duše, která je z monadického úhlu pohledu izolovaným jednotlivým fenoménem. Tam, kde jednou došlo k takovéto reifikaci se většinou nechápe, že termín představuje pouhou jazykovou zkratku pro zcela zvláštní způsob lidského vztahu.

Paul Watzlawick¹

Gregory Bateson² v úvodu ke své knize k tomu dodává, že jde o

seznam celé řady nedokonale definovaných vysvětlujících označení, která běžně používají behaviorální vědy: Ego, anxieta, instinkt, účel, mysl, self, upevněné struktury chování, inteligence, zaostalost, zralost a podobné. V zájmu slušnosti jsem je souhmě nazval 'heuristické koncepty', i když popravdě většina z nich je tak neurčitě koncipovaná a jsou tak vzájemně irelevantní, že se navzájem pletou až vytvářejí jakousi konceptuální mlhu, která významně brzdí vývoj vědy. [...]

Je až příliš zřetelné, že drtivá většina konceptů současné psychologie, psychiatrie, antropologie, sociologie a ekonomiky, je naprosto odtržena od sítě vědeckých fundamentů. [...]

Jsou dvojí (fundamenty): výroky a systémy výroků, které jsou truistické a výroky či zákony, které jsou obecnými pravdami. Mezi truistické jsem zahrnul 'věčné pravdy' matematiky, kde pravda je tautologicky omezenou doménou, v níž platí člověkem formulované axiomy a definice: „Jestliže jsou čísla přesně definována a jestliže operace sčítání je přesně definována, pak platí $5 + 7 = 12$ “. Mezi výroky, které bych popsal jako vědecky, či obecně pravdivé, jsem započítal empirické zákony zachování hmoty a energie, druhý zákon termodynamiky a podobné. Je pochopitelné, že hranice mezi tautologickými pravdami a empirickým zobecněním není přesně vymezena, a že mezi mými fundamenty je mnoho tvrzení, jejichž pravdu sice žádný člověk nezpochybňuje, ale které nelze jednoduše zařadit mezi empirické či tautologické.

Jinými slovy, psychiatrie a psychologie nenabízejí dostačující koncepty pro práci s lidmi protože se zabývají zvěčněnými, statickými jevy a jejich zákonitostmi, ale nedávají nic, co by profesionálovi pomohlo v situaci, kdy tváří v tvář trpícímu člověku hledá jak mu pomoci. Proto tyto profesionálové hledají dál a ob-

¹ Pragmatika lidské komunikace, Konfrontace 1999, str. 21 - 23

² Steps to an Egology of Mind, Paladin 1973

racejí se k psychoterapii jako dalšímu oboru v němž hledají odpověď na svou věčnou otázku: Co s tím mám (proboha) dělat?

Psychologie a psychiatrie pracují s významy, obecně platnými, nezávisle existujícími a zkoumatelnými reifikacemi. Naopak psychoterapie pracuje s tím, jak jedinec významy tvoří a jak tyto jeho výtvořiny spoluvytvářejí kontext v němž žije svou realitu.